

**Приветствена реч
на министъра на Народното просвещение
Стоян Омарчевски по повод отбелязването на 50 години
научна, литературна и обществено-политическа дейност
на Стефан С. Бобчев – основател и първи ректор
на Свободния университет за политически
и стопански науки**

Многоуважаеми г-н Бобчев,

Днес, когато ние чествуваме петдесетгодишнината на Вашата научна, книжовна и обществено-политическа дейност; днес, когато providението Ви е запазило рядкото щастие да стоите в края на една полувековна – рядка по значение и богата с последиствия – народополезна дейност все така бодър, както това бе присъщо на неуморимите дейци от нашето Възраждане, все така и все още въодушевен от ония чувства, от ония вълнения, които напътстваха младините Ви – за мен е особена чест, че мога да се присъединя към това честване, че мога, наред с приятелите и почитателите Ви, да Ви засвидетелствам онази почит, онова уважение, онази адмирация, която буди, която извиква, която налага полувековната Ви предана служба на родината.

Като министър на Народното просвещение за мен не е само чест да сторя това; за мен това е повече от дълг, приятен дълг, наложен от огромното възпитателно значение, което чествания като днешното имат за поколенията – една полувековна научна, книжовна, обществено-политическа дейност, която не се сломи, не отслабна, не се спря от крайно трудните и страшно опасните условия на нейното начало, от кипежите на един нов бурен политико-обществен живот – в периода на нейния цъфтеж, нито пък от тежките изобщо условия за работа на нашите книжовници и общественици – през останалото време – е явление в нашия млад още обществен живот, за което чествания като днешното са най-малкото от онова, с което те заслужават да бъдат отбелязани. Като отдаваме днес на Вас, чрез този скромен израз, дължимата дан за такава именно дейност, ние – всички участници в това честване – благодарните ви почитатели, отдаваме едновременно

дан на почит, на уважение, на адмирации на вашия народен гений, олицетворен в непосредственото минало от плеяда борци и дейци – Ваши сподвижници, които зидаха, крепиха и укрепваха възраждането, възкръсването за нов живот и възмъжаването на нашия народ. А добре е, поучително е, народополезно е по-честото да се обръщаме ние и да насочваме погледите на днешното младо поколение към това минало, към народните дейци от това време, през което народното свестяване, умственото и нравствено повдигане на народа, неговата духовна и политическа свобода – добродетелността, изобщо, народна бяха единственият олтар, комуто се кланяха, пред който служеха дейците от тази епоха, един от които – във Ваше лице, многоуважаеми господин Бобчев, ние сме щастливи днес да чествуваме.

Кой е Стефан Савов Бобчев? Какво той е направил през този дълъг 50-годишен период на непрекъснат труд в културния живот на народа си, е тема, която нито краткото време, за което сме се събрали, нито размерите на една приветствена реч могат да изчерпят – това, уверен съм, ще направи друг и по начин, който една богата на събития, извънредно плодотворна 50-годишна народополезна дейност заслужава. Въпреки това не мога да не изтъкна някои характерни черти, които, макар и много бледо, биха очертали дейността, както и възгледите и веруюто (кредото) на нашия многоуважаван юбиляр.

Преди всичко още в ранни младини нашият юбиляр изпъква като вещ многообещаващ публицист с дълбоко национално схващане и разбиране, с високо съзнание за своята обществена роля. Ние ще представим неговите думи, неговите мисли, които той е изразил още в началото на своята дейност – думи и мисли, чрез които най-ясно се характеризира и очертава почти цялата родолюбива дейност на юбиляра и неговите народополезни тенденции.

1) В цариградското списание „Читалище“, година IV (1874 г.), стр. 318, 319 и 328, в статията си „Народното просвещение“ – беседа, четена на читалищния празник, г-н Бобчев, тогава студент в Медицинската школа в Цариград, казва:

„Народното просвещение! Ето дума, която държи първо място между най-първите и най-големи работи, които причиняват туптене на сърцето. Развитието на духа, придружено от

възпитанието на волята, е за всички народи необходимо условие за нравствения и веществен напредък. Така са го разбирали до днес всички: и малки, и големи.“

„Без основно възпитание, без наука, човекът не е човек, той остава подложен под игото на своя инстинкт. Той няма онази умствена възможност, чрез която се разсъждава за различните работи, които върши. Което ще рече, че невежеството – противното на просвещението – е нашият най-голям неприятел; то, невежеството, е препятствието, което пречи и не оставя сбъдването на величествените дела, които ще изпълни XIX век.“

След това изнасящият беседата посочва вредите от невежеството: то е причина за сиромашията, за глада, за лошия поминък; просвещението е пък извор на богатства: железниците, параходите, съобщенията; то способства за здравето на хората, за намаляването на престъпността. У нас просвещението е на много ниска степен, училищата ни на още по-ниска – те не отговарят на своето предназначение.

„Задължение, господа, завършва лекцията си С. Бобчев, главното задължение е всеки в своя кръг да работи за народното просвещение, за народното подобряване и за напредъка на общото ни отечество. А като признаваме това задължение, нека всеки, който където може и който както може, да се потруди и за изпълняването му, доколкото му се отдава.“

2) В цариградския вестник „Напредък“, година IX (1874 г.), брой 8, младият Бобчев печата статия „За нашите млади“, в която казва:

„Какво трябва да се прави?

Преди всичко, казва, подбудете тези млади да търсят почтени, умствени и полезни развлечения. Разрешете им и подбудете ги да изнасят беседи, публични уроци, да имат спорове и разисквания върху различни питання. Осигурете им нужните списания, колкото ги имаме, които биха им позволили да тръгнат по каквито искат пътища, да се отдадат на каквито искат дейности.“

След това авторът на статията се обръща към младежта и казва: „Вие сте бъдещото общество, на което не след дълго ще се стоварят многобройни задачи и огромни трудности. Преди всичко вие не трябва да забравяте, че всеки от вас има десетки хиляди силни съперници и конкуренти...

Да, десетки хиляди млади деятели се готвят за борба в обществото! Блазе на подготвените, на разумните и на тези, които, така да се каже, са си приготвили предварително забранителните и нападателните оръжия, които при това са привикнали да ги употребяват вешо и изкусно. Там на мястото на борбата в обществото ще се ценят способностите; там ще се разбере кой как е употребил скъпоценните часове на младиниите си; там всеки ще приеме нравствената награда на почит и на уважение, толкова, колкото му се пада; там е мястото на палмите и бодилите! И всеки ще получи честта, която му се пада“.

3) Във вестник „Право“, година VIII (1870 г.), брой 2, в статията си „Участта на тружениците в книжовното поле“, същият пише:

„Младежо, ти, който усещаш в гърдите си огъня на любовта към народа си! Бие ли сърцето ти да бъдеш полезен чрез перото и чрез умствените си способности, излез юнашки на книжовното поле! Пригответи се за всички нападения, които може умът да постигне! Знай, че теб те чакат навсякъде спънки и удари! Затова облечи се в бронята на великодушието и търпението и препашаи се с непреклонна твърдост и постоянство!“.

„Не се надявай твърде нито на награда за труда си, нито на насърчение в делото си! Нашето общество не е стигнало още дотам. Мрак царува още в нашия небосклон и едва сега отваряме очи в просъница. Няма кой да оцени ни най-малко твоите трудове! Та може и обиди, и присмивания, и клевети, и гонения да те сполетят, но ти не се отчайвай! Припомняй си на всеки час, че такава е била участта на всички обществени деятели! Нека едничката ти лозинка¹ бъде: освобождението от мрака, напредъкът и доброто на цялото човечество“.

4) В същия вестник, година VI, брой 4, четем от същия:

„Незаинтересоваността за общите наши работи е един от най-големите ни недостатъци, който ни спъва и пречи в около век предприетия път на свестяването и просвещаването. Тя ще ни пречи и спъва чак докато се погрижим за изкореняването или поне за намаляването ѝ ...“.

¹ ЛОЗИНКА (ж. р.) – Остар. 1. Парола. 2. Лозунг. Източник: Речник на българския език (онлайн).

„Там където е съществувала незаинтересоваността, сред който и да е народ, в която и да е държава, тя е била вредоносна и убийствена къклица² за житото...“. Две свойства се забелязват у нашия народ в течение на „народния въпрос“: „ревност отначало и незаинтересованост и охлаждане в следването му“. Така е в дружествата и в читалищата, и в книжнината. Но не стигат само похвалите в началото, нито предположенията за следване. Трябва да постоянстваме и да следваме със същата разпаленост и ревност, с която започваме; да не се отчайваме от първата несполука! Ако не можем от първия път, да се опитаме пак! Далеч от нас всички частни ползи, дребни честолюбия, спорове и раздори! Да прегърнем съгласието, труда и постоянството, защото само тогава ще видим, че започнатите дела напредват, че предположенията ни се осъществяват и постигат желаната точка; само тогава трудът ни ще се увенчае с плодовете на успеха, само тогава ще видим отечеството и народа си честит; и накрая – само тогава ще получим достойна похвала и слава пред света и благословия от Всемогъщия (Подател на всичко)“.

Това са мисли, преценки, възжеления, които макар и преди 50 години писани, като че ли са съвременни, под които и днес може всеки да се подпише, а същевременно това е и несъмненият белег, който е накарал нашият Любен Каравелов, който не харесваше почти нищо, което се вършеше по това време в Цариград, да назове Бобчев „един от най-трудолюбивите и най-доброжелателните младежи“, чиито „многочислени трудове заслужават особено уважение“ („Знание“, година I, брой 3, стр. 46 – 47) – пак там, стр. 27.

На второ място трябва да се изтъкне значението на юбиляря като човек на науката. Началото на нашия свободен политически живот заварва С. С. Бобчев със солидно юридическо образование – несъмнено условие за научна дейност, каквато той и в действителност проявява впоследствие, както в нашата педагогична литература със своите учебници по българска

² КЪКЛИЦА (*ж. р., мн. ч. няма*) – Едногодишно тревисто растение от сем. Карамфилови с тъмнорозови цветове, власинки по листата и черни отровни семена, което вирее като плевел сред житните посеви. *Agrostemma githago*. (*Източник: Речник на българския език (онлайн)*).

история, които и до днес държат видно място сред трудовете в тази област, където именно той прояви самостоятелни и дълбоки проучвания, започнати още в Пловдив и продължени след това в София от професорската катедра „История на старобългарското право“, катедра, основана от него и от която и до днес той чете своите лекции по историята на българското право, в които между другото пръв повдигна и научно обоснова правото на българите над Солун – едно от доказателствата, за което е грамотата на Иван Асен II до търговците добровъчни – че те могат да търгуват в изрично упоменати в грамотата български области, между които е споменат и Солун – научна дейност, резултат от която освен редица студии, които пълнят отделните книжки на списание „Юридически преглед“, както и в други списания и вестници, са и капиталните трудове на българското право: „Сборник на българските юридически обичаи“, от който досега са излезли четири обемисти тома, и неговият университетски курс: „История на старобългарското право“ – 560 страници – трудове, които ласкаво са посрещнати от учения свят. Тук трябва да изтъкнем, че г-н Бобчев е избран за член-кореспондент на Югославянската академия на науките и на Чешката академия на науките.

На трето място, нашият юбиляр изпъква и като книжовник-литератор. Още преди Освобождението той побългарява, както е било обичай по онова време, известни повести, превежда литературни творения, като „Историята на Геновева“ с притурка на повестта „Величко и Иван“, „Ключът на науката“ от Ла Брюер, „Пътуване около света“, „Животът на Франклин“ и пр. Написал е на руски разкази от българския живот, сътрудничи в списание „Читалище“, а известно време е и негов редактор и пр. Но неговата литературна и книжовна дейност е свързана главно с редактирането и издаването на литературното списание „Българска сбирка“, което, както е известно, излиза повече от 25 години, списание, в което той събира около себе си мнозина от нашите видни писатели и поети и допринесе твърде много за развитието на нашата литература.

На четвърто място, трябва да изтъкнем и дейността на юбиляря като общественик. Такъв е той още от началото на своите ранни младини и до днес. Още ученик в Цариград той е

бил избран през 1879 г. за председател на първата „Македонска дружина“, която е имала за цел културното дело на македонските българи, пропътувал през лятото на същата година Македония и описва впечатленията си във вестник „Право“, занимава се с черковно-народните работи, както и с икономически въпроси; предаден е бил на съда за незадоволителни пасажии в „Пътуване около света“, емигрира в Русия, където сътрудничи на много руски вестници, минава с руските войски в България, където заедно с П. Р. Славейков е бил назначен от княз Черкасски за чиновник за особени поръчки, а след завършване правото в Русия с титлата „кандидат“, пръв бил назначен в България за член на Върховното съдилище, после – директор (министър) на правосъдието в Източна Румелия, после след връщането си в България започва адвокатска професия, основава списанията: „Българска сбирка“ и „Юридически преглед“, взема дейно участие в учредяването на Юридическото дружество, в Дружеството на българските публицисти, на което е председател и до днес, от 1903 г. той е председател на Славянското благотворително дружество, през 1911 г. министър на Народното просвещение в София, през 1912 г. – български министър в Петербург и пр. – дейност, която характеризира Бобчев като човек с високо гражданско и родолюбиво съзнание и винаги проникнат от дълга към добротестината на родината.

На пето място, в дейността на С. С. Бобчев изпъква и неговото славянофилство – той е един от най-горещите привърженици на едно истинско и разбрано единение между славяните. И в тази област той изпъква със сила, позиция и темперамент. Той събира у нас около себе си привърженици на тази идея и я крепи с чувство и жар. От 1903 г. той е председател на Славянското дружество в България, член на Славянското дружество в Москва, обикаля югославянските земи за преговори за един югославянски съюз на книжовници и публицисти; председател на Първия конгрес на югославянските книжовници и публицисти в София, председателства всеславянския събор в София през 1910 г. и пр. Изобщо и в тази област г-н Бобчев прояви широта и разбиране, умение и чувства за разумно единение със славяните.

Макар и да изтъкваме дейността и значението на юбилея, тъй да се каже в отделните и главни насоки, в които тази дейност се проявява, обаче, неговото обширно полувековно дело се явява в нашето съзнание като цялостно и неделимо, дело, което свидетелства за широк и обемист дух, за национално съзнание и разбиране и високо просветни стремежи. И трябва да се изтъкне, че и до днес нашият юбилей ни най-малко не се е уморил, а продължава със същата енергия, със същата бодрост, със същото увлечение към работата, както и по-рано.

Бидейки поклонник на такава бележита народополезна дейност и взимайки повод от инициативата за днешното празненство, като министър на Народното просвещение счетох за свой приятен дълг да отправя до Негово Величество Царя следния доклад:

Ваше Величество,

Основателят на катедрата по история на българското и славянското право при Юридическия факултет на нашия университет и частен доцент в същия факултет от 20 години насам, председателят на Славянското благотворително дружество, председателят и почетният председател на Дружеството на българските публицисти и писатели, редакторът на списанията „Българска сбирка“ и „Юридически преглед“, директорът на Свободния университет в София (Балкански близоизточен институт), действителният член на Българската академия на науките, народният представител г-н Стефан Савов Бобчев, бивш директор на Просвещението в Източна Румелия, бивш министър на Народното просвещение и бивш пълномощен министър и извънреден пратеник на българския царски двор в Санкт Петербург, на 15 май т.г. ще празнува петдесетгодишен юбилей на своята научна, публицистична, обществена и държавническа дейност.

След тържественото отпразнуване 50-годишнината от учредяването на Българската екзархия; след овациите на целокупния български народ по току-що честваната 50-годишна литературна дейност на нашия народен поет, ехото на които още не е заглъхнало в малкото ни отечество, на нас ни се представя нов случай да възкресим в паметта си бурната и славна епоха на последните 50 години от нашата история, епоха, пъл-

на с толкова борби, с толкова надежди, триумфи и разочарования, епоха, през която като светли пътеводни звезди се редят имената на плеяда дейци, великани на българското слово и дело за духовното и политическо възраждане и възпитание на нашия народ, дейността на които по беззаветната им преданост към народното ни дело ще служи за високоназидателен пример, за школа, по която ще се възпитават цели поколения.

В реда на тези светли имена на борци за нашето духовно и национално свестяване, името на г-н С. С. Бобчев заема едно от първите места. Роден в Елена на 20 януари 1853 г. от бедни, но почитани родители, Бобчев още като дете проявява голяма любознателност, несъмнени дарби и рядко трудолюбие. Той завършва началното си и III класно образование и през 1868 г. заминава за Цариград, където постъпва в гимназиалните класове на Императорската отоманска медицинска школа, която не успял да завърши. На 17.V.1876 г., когато му оставала една година да завърши Медицинския факултет и да добие титлата „доктор по медицината“, той емигрира в Одеса, за да избегне преследванията на турската полция, тогава засилени в Цариград и опасни за Бобчев. Същата година той е бил изпратен в лагера на генерал Черняев в Сърбия, като представител на Българското одеско настоятелство, а след това се връща в Букурещ, където основава и редактира вестник „Стара планина“. В 1877 г. заедно с освободителните войски Бобчев пристига в Търново, където заедно с П. Р. Славейков бива назначен от княз Черкаски като чиновник за особени поръчки при гражданското управление. Новото време, настъпило след Освобождението със своите нови нужди от знаещи и солидно подготвени обществени дейци, кара Бобчев още от същата година да напусне службата си и да се озове в Москва като студент на Юридическия факултет, където слуша европейски знаменитости по правните науки и завършва учението си през 1880 г. с научната степен „кандидат право“. На 15 септември същата година той е председател на Окръжното съдилище в Пловдив, в който град до 1899 г. е неговото постоянно местожителство.

В Пловдив започва, ако може така да се изразим, вторият период от обществената и публицистичната дейност на Бобчев, основана на солидна научна подготовка, на широка еру-

диция, на калена опитност. През 1883 г. той е член на Върховното съдилище в града, бива избран за председател на Върховното административно съдилище, в което си качество той става за първи път народен представител в Областното събрание, а през 1884 г. става директор (министър) на Правосъдието в Източна Румелия, на който пост остава до 6 септември 1885 г. След политическите събития, настъпили поради преврата и контрапреврата от август 1886 г., той емигрира, отначало в Цариград, а после в Русия и се застоява най-много в Одеса. Тук той се занимава изключително с публицистика като участва в редица руски списания и обработва и нарежда материалите за първостепенния си научен труд – „Сборник на българските юридически обичаи“, който труд той поднася за преглед на етнографическия отдел на Императорското руско географско общество. За този си труд Бобчев е бил награден със сребърен медал. През есента на 1889 г. той се връща в България (Пловдив) и става адвокат. Оттогава той постепенно преминава от литературна към чисто научна дейност и от 1897 г. насам се залавя за печатане на своя извънредно важен „Сборник на българските юридически обичаи“. Основава и редактира заедно с г-н Михаил Ив. Маджаров списанията „Българска сбирка“ и „Юридически преглед“, продължава да подготвя втория том на „Сборник на българските юридически обичаи“ и през 1896 г. празнува 25-годишнината на своята книжовна и обществена дейност, приветствана из цяла България.

През 1899 г. г-н С. С. Бобчев се преселва в София, където започва един нов период в неговата обществена дейност, дейност вече на учен, на организатор на научни и други дружества. Като продължава своите месечни издания „Юридически преглед“ и „Българска сбирка“, той взима живо участие в основаването на Юридическото дружество, на което бива избран за подпредседател; взима живо участие в основаването на Дружеството на българските публицисти и писатели, на което е председател и досега, и поканен през 1902 г. за професор по история на българското право, той заема тая катедра, при която е частен доцент и досега.

Неуморим в областта на литературата и публицистиката, горещо предан на обществения живот и имащ близко до

сърцето интересите на нацията, Бобчев се явява и един от възторжените привърженици на идеята за славянско единение на културно-икономическа почва и един от най-видните дейатели на идеята за славянското обществено-политическо сближение. Ценен от тази страна на неговата дейтелност, той още през 1903 г. бива избран за председател на Славянското дружество в България за какъвто е бил винаги преизбиран и какъвто е и сега. През 1908 г. е бил избран за почетен член на Славянското дружество в Москва, през 1906 г. обикаля южнославянските земи, за да подготви почва за един югославянски съюз на книжовници и публицисти и председателства Първия конгрес на югославянските книжовници и публицисти в София; през 1909 г. е избран за член-кореспондент на Югославянската академия на науките, присъства на Майските славянски съвещания в Петербург и Москва като делегат от България; присъства същата година в Крапина (Хърватско) на стогодишнината от рождението на възродителя на Хърватско – Людевит Гай, а в 1910 г. председателства Славянския събор в София, на който присъстват представители от всички славянски земи и е избран за член-кореспондент на Чешката академия на науките в Прага и почетен член на Славянското благотворително общество в Петроград.

През 1911 г. Бобчев влиза в коалиционния кабинет Гешев – Данев като министър на Народното просвещение, а през октомври 1912 г. е изпратен за пълномощен министър и извънреден пратеник в Петроград, където престоява като такъв през Балканската война. През 1913 г. той се връща в София, поема професорската си длъжност и продължава да редактира двете си месечни издания и до днес.

Съвременник на епоха, през която току-що събуденият от своя кошмарен сън на двойно робство български народ, чувствайки своята закъснялост в културния живот на народите, бърза да навакса загубеното, да се изравни що-годе поне със своите съседи, твърде щедри в укорите си за тази закъснялост, Бобчев в това отношение е типичен представител на народа си и на времето си: едва свършил класното училище в родния си град, 15-годишно момче, той вече е помощник-учител в началното училище в същия град, взима частни уроци по френски и руски езици и

математика от учителя в класното училище и редактира ръкописен вестник „Утро“, ученик в гимназиалните класове на Медицинската школа в Цариград – едва 18-годишен юноша – той публикува първата си статия „Сегашният наш език“ в Славейковия вестник „Македония“ (година V, брой 9 от 2.III.1871 г.), печата книгите „Наводнение на Дунав“ и „Съкратена османска история“ и за да постъпи в специалните класове на Медицинската школа, държи в една година изпити за два класа, сякаш няма време за губене, трябва да се бърза и учейки себе си, учи и другите и трескаво работи, без да избира област – неговата област е бързото и всестранно развитие на закъснелия, поради робството, в това си развитие народ. Все тук, в Цариград, като студент в Медицинската школа, той сътрудничи в „Читалище“, бива избран за председател на първата „Македонска дружина“, имаща за цел културното дело на македонските българи, пътува като такъв из Македония, описва впечатленията си във вестник „Право“, печата преведения от него труд на Е. С. Брюер „Ключът на науката“, продължава да сътрудничи и по едно време поема редакцията на списание „Читалище“ заедно с Драган Цанков; участва в икономическо-зеделското списание „Ступан“, печата книгите: „Животът на Франклин“ и „Пътуване около света“, и се поставя начело на вестника и списание „Ден“, където печата статии по черковно-народните работи и по икономически въпроси. Принуден, по известни причини, да емигрира в Одеса, той и тук не престава да работи: сътрудничи в „Одеский вестник“, в който печата статията „О причинах болгарских смут 1876 года“. Като студент в Москва Бобчев пак не губи време напразно: той е сътрудник на четири руски вестника и със специалното разрешение на руското императорско министерство на Народното просвещение държи наведнъж изпит за двата последни курса на Юридическия факултет и завършва последния, вместо за 4, за 3 години. Като висш магистрат в Пловдив той участва в редакцията на вестник „Марица“, участва в съставянето на научно-книжовното дружество, което започва да издава списанието „Наука“ и участва в редакцията на последното, печата „История на българския народ“ (по Иречек), печата в списание „Наука“ програма за изучаване на българското обичайно право, поема с М. Ив. Маджаров редакцията на вестник „Марица“, в която пе-

чата поредица статии по държавно-правните въпроси на Южна България въобще, и пр., и пр.

И в София, като професор, публицист и държавник, г-н Бобчев е продуктивен учен и неуморим публицист: покрай работката на своя „Сборник на българските юридически обичаи“, който той започва да печата от 1897 г. и от който вече са излезли 4 тома, той напечата в 1903 г. книгата „Старобългарски правни паметници“, а в 1910 г. и своя университетски курс – „История на старобългарското право“ – един том от 560 страници, книга, която професорът по история на славянското право при Юридическия факултет във Варшава – Ф. Ф. Зигел, нарича „първият обширен, при това забележителен, труд по историята на българското право“ („Варшавски дневник“ от 9.II.1911 г.), а В. Н. Кораблев, редактор на „Славянски известия“, в кн. 7 от 1911 г., като преценява появяването на тази книга на г-н Бобчев за епоха в българската и въобще славянската наука, казва: „Историята на българското право е освен това и културна история на българския народ – на неговия държавен строй, на юридическия му бит. Тъй че капиталният труд на г-н Бобчев ще внесе не малко светлина в миналото на българите, които, разбира се, много неща са заимствали извън, но които са съумели, както доказва това и г-н Бобчев, да преработят чуждото в нещо оригинално и самобитно и, да кажем нещо от себе си, оригинално славянско. Ние мислим даже нещо повече: работата на г-н Бобчев открива на читателя стара България почти в същата тая мяра, както някога Карамзин откри у нас древна Русия“.

И все в тоя дух и все в тоя темп именитият юбиляр продължава неуморно културната си работа и до днес. Близко 70-годишен, той още будно следи съвременната наука, съвременната мисъл и бодро стои на стража при нашия обществен, държавен и културен живот. Той още държи и издава двете си месечни издания, книжка от които не минава без статия по актуални въпроси от мастития редактор. Нашата най-нова история рядко може да посочи по-голямо трудолюбие, по-голяма продуктивност, по-голяма преданост в служба на народа, които отличават г-н Бобчев през полувековната му научна, книжовна и обществена дейност. Такава служба пред олтара на отечеството заслужава достойна награда и аз моля Ваше Величество, в знак на

всенародна благодарност и високо отличие към високо заслужилия юбиляр да благоволите:

1. Да наградите г-н С. С. Бобчев за неговата 50-годишна научна, публицистична, обществена и държавническа дейност с ордена „Св. Александър“, I степен.

2. Да благоволите и чрез подписването на тук приложени указ да одобрите да се учреди на вечни времена на името на юбиляря една стипендия за специализация по история на българското и славянско право, която да се дава на отличили се студенти – юристи, имената на която да посочва до живот юбилярят, а след това Юридическият факултет при университета.

3. Да благоволите и наградите с Дамския кръст за гражданска заслуга, II степен, г-жа Екатерина С. Бобчева, съпруга на именития юбиляр, която от 40 години насам е другарка и най-ревностна негова съучастница и крепителка в разностранната му народополезна дейност.

София, 26 януари 1921 г.

На първообразния със собствената на
Негово Величество Царя ръка написано

Борис III

Министър на Народното просвещение: (п.) Ст. Омарчевски

Вярно

Министър на Народното просвещение: Ст. Омарчевски

Многоуважаеми господин Бобчев,

Негово Величество Царят благоволи да одобри исканите с този доклад реални изрази на оная благодарност, почит и уважение, които отечеството дължи за Вашата предана 50-годишна неуморна деятелност в областта на народната просвета, в обществения и държавния наш живот. Като се считам честит да ви поднеса тия отличия, моля ви да приемете уверенията ми в отличната ми към вас почит и моите благопожелания за честити старини, здраве, бодрост и все така сгрявана от младежки жар дейност още дълги години – „на ползу Роду Болгарскому“.